

Faktor persekitaran sekolah dan etnik dalam perancangan dan pelaksanaan program pendidikan Bahasa Melayu di Malaysia

Zulkifley Hamid¹

¹Pusat Pengajian Bahasa, Kesusasteraan dan Kebudayaan Melayu, Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan, 43600 Universiti Kebangsaan Malaysia, Bangi Selangor

Correspondence: Zulkifley Hamid (email: zulkifley@ukm.edu.my)

Abstrak

Kajian ini dilakukan untuk menganalisis dan menilai pengaruh pemboleh ubah etnik dan persekitaran sekolah terhadap tahap penguasaan bahasa Melayu para pelajar Melayu dan Cina. Data kajian diperolehi melalui pentadbiran borang soal selidik kepada para pemaklum kajian. Borang soal selidik ini mengandungi tiga bahagian. Bahagian A mengumpul data demografi para pemaklum. Bahagian B menguji tahap penguasaan pengetahuan nahu para pelajar, dan bahagian C menguji tahap penguasaan kecekapan berbahasa Melayu. Dapatan kajian mendapati bahawa terdapat perbezaan tahap penguasaan pengetahuan bahasa Melayu di antara pelajar Melayu dengan pelajar Cina. Dapatan kajian juga menunjukkan persekitaran sekolah hanya mempengaruhi para pelajar Melayu dengan ertikata prestasi bahasa Melayu mereka menurun apabila di tempatkan di dalam bilik darjah yang ramai pelajar Cina meskipun bahasa Melayu adalah bahasa ibunda mereka. Kajian ini membayangkan bahawa pemboleh ubah etnik dan persekitaran sekolah boleh memberikan impaks yang signifikan terhadap proses perancangan dan pelaksanaan program pendidikan bahasa Melayu di Malaysia.

Katakunci: data demografi, etnisiti, kecekapan berbahasa, pendidikan bahasa, pengetahuan nahu, persekitaran sekolah

School environmental and ethnic factors in the planning and implementation of Malay Language Education in Malaysia

Abstract

The importance of a national language in nation building cannot be over-emphasised. Malaysian nation building, for example, has a lot to do with the moulding of national solidarity through the usage of the Malay language and the implementation of Malay language education. This study was conducted to analyze and assess the influence of ethnicity and school environment on the level of Malay language acquisition amongst Malay and Chinese students. Data were collected through the administration of questionnaires to the informants. The questionnaire consisted of three parts. Part A collected demographic data of the informants. Part B test their knowledge of Malay grammar, and Part C test the proficiency of the informants on Malay language. The study reveals that there are differences in the level of knowledge of the Malay language amongst Malay and Chinese students. Significantly, the findings also show that school environment affects mostly the Malays in that their Malay language proficiency tends to be lower when placed in classrooms with more Chinese students even though Malay is their mother tongue. This finding suggests that ethnicity and school environment may incur significant impacts on the planning and implementation of Malay language educational programme in Malaysia.

Keywords: demographic data, ethnicity, grammatical knowledge, language education, language proficiency, school environment

Pengenalan

Bahasa membolehkan manusia berkomunikasi dengan mudah dan berkesan. Sebagai alat komunikasi, bahasa mampu melepasi pelbagai batasan dan halangan. Ia mampu melewati batas atau halangan etnik, sempadan geografi atau politik, status dan hirarki sosial, agama dan ideologi dan lain-lain batasan, sama ada yang sememangnya secara lumrahnya sedia wujud ataupun sengaja diadakan untuk sesuatu tujuan yang tertentu. Dalam era globalisasi kini, tidak ada bahasa di dunia ini yang boleh dimonopoli oleh mana-mana pihak atau kumpulan. Sesiapa sahaja boleh mempelajari dan menggunakan bahasa apa pun, dan tiada siapa yang dapat menghalang minat atau kehendaknya ini, termasuklah bagi bahasa Melayu.

Bahasa merupakan entiti yang amat rencam yang terangkum di dalamnya pelbagai jenis pengetahuan. Walau semudah manapun sistem sesuatu bahasa atau sekecil manapun bilangan penuturnya, entiti tersebut tetap berstatus bahasa yang sempurna. Bahasa terdiri daripada sejumlah kosa kata yang melambangkan pelbagai konsep tentang pelbagai perkara, sama ada yang konkrit atau abstrak. Bahasa juga terdiri daripada pelbagai peraturan, iaitu peraturan nahu, budaya, sosial, agama dan sebagainya. Peraturan sosial serta kekangan budaya dan agama dalam berbahasa merupakan aspek yang sama penting dengan peraturan-peraturan nahu atau tatabahasa.

Program pendidikan bahasa Melayu yang cemerlang ialah program yang dirancang secara menyeluruh, iaitu komponen-komponen pengetahuan bahasa diajar secara utuh atau dalam satu kesepaduan, dan pada kadar yang memadai. Dengan kata lain, program pendidikan bahasa Melayu yang berkesan akan merangkumi keseluruhan aspek pengetahuan bahasa Melayu, iaitu kosa kata, sistem nahu, peraturan budaya, sistem nilai dan pelbagai kekangan sosial semasa berbahasa Melayu. Seseorang pengguna bahasa yang tidak memahami budaya berbahasa atau kekangan sosial semasa berbahasa berkemungkinan besar akan menghasilkan output bahasa yang kurang wajar atau tidak bersesuaian dengan keperihalan keadaan atau tuntutan sesuatu wacana komunikasi. Dengan kata lain, konsep 'tahu bahasa' atau kefasihan tidak hanya terbatas kepada konsep kenahuan dan perbendaharaan kata, tetapi juga kebolehan untuk memilih unsur-unsur kebahasaan yang bersesuaian dengan keperihalan keadaan penggunaan.

Noam Chomsky menggunakan frasa 'kecekapan linguistik' dan 'kecekapan pragmatik' untuk mengkonsepsikan dua kategori pengetahuan bahasa ini (Chomsky dlm. Botha 1989). Kecekapan linguistik merujuk pengetahuan tentang nahu sesuatu bahasa, iaitu peraturan atau tatacara menyusun pelbagai unsur dalam sesuatu bahasa agar bersesuaian dengan kaedah penyusunan secara sintagmatik atau secara mendatar. Kecekapan pragmatik atau kecekapan berbahasa pula merujuk pemahaman para pengguna bahasa tentang pelbagai kekangan sosial atau budaya yang wujud dalam pelbagai wacana atau keperihalan keadaan. Ia merupakan kebolehan untuk memilih unsur-unsur yang bersesuaian dengan suasana dan tujuan penggunaan bahasa pada ketika yang tertentu.

Pernyataan masalah

Para Sarjana dalam bidang psikolinguistik mengatakan bahawa penutur bahasa pertama dan penutur bahasa kedua merupakan dua golongan penutur yang berbeza (Ambridge & Lieven 2011). Penutur bahasa pertama menguasai pengetahuan bahasa mereka sejak kecil dan dalam persekitaran semula jadi, manakala bagi penutur bahasa kedua pula, biasanya mereka menguasai pengetahuan bahasa kedua mereka menerusi proses pendidikan yang bersifat formal (Brown 2006). Dengan demikian, dapatlah kita mengandaikan bahawa program pendidikan bahasa Melayu akan dipengaruhi secara signifikan oleh pemboleh ubah etnik. Andaian ini akan diuji dalam penyelidikan ini.

Persekitaran bilik darjah amat penting dalam proses pembelajaran bahasa (Lightbown 2000). Para perancang dan pelaksana program pendidikan bahasa juga harus sedar bahawa persekitaran bilik darjah atau sekolah bukan sahaja boleh memberikan kesan positif, iaitu meningkatkan prestasi penguasaan sesuatu bahasa, tetapi ia juga boleh memberikan kesan negatif terhadap sesuatu proses pendidikan bahasa. Kesan negatif yang dimaksudkan ialah para penutur natif sesuatu bahasa boleh juga terpengaruh dengan pertuturan yang dihasilkan oleh mereka yang baharu mempelajari bahasa tersebut, iaitu mereka yang mempelajarinya sebagai bahasa kedua. Lantaran itu, penutur natif yang terpengaruh akan melakukan juga kesilapan yang dibuat oleh para penutur yang mempelajari bahasa itu sebagai bahasa kedua. Andaian ini juga akan diuji dalam penyelidikan ini.

Dengan demikian, fokus penyelidikan ini akan tertumpu kepada pengaruh pemboleh ubah etnik dan persekitaran sekolah terhadap tahap penguasaan bahasa Melayu para pemaklum. Dua objektif telah dibentuk, iaitu:

- a) menganalisis pengaruh etnik terhadap tahap penguasaan bahasa Melayu para pelajar sekolah rendah dan menengah.
- b) menganalisis pengaruh persekitaran sekolah terhadap tahap penguasaan bahasa Melayu para pelajar sekolah rendah dan menengah.

Kajian pustaka

Penutur natif dan bukan natif adalah berbeza kerana penutur natif telah menguasai kedua-dua aspek pengetahuan bahasa, iaitu pengetahuan nahu dan kecekapan berbahasa pada kadar yang akan membolehkan mereka berkomunikasi dengan fasih apabila mereka mencapai umur lima tahun (Elliot 1987). Dalam menghuraikan fenomena ini, Brown (2006) mengatakan bahawa penutur natif mampu menguasai pengetahuan bahasa secara menyeluruh dan berpadu kerana mereka dibantu oleh alat pemerolehan bahasa semula jadi. Alat pemerolehan bahasa semula jadi ini dikenali sebagai Nahu Universal. Garnham (1985) mengemukakan pandangan yang sama, iaitu terdapat perbezaan yang ketara dalam cara dan keberkesanan pemerolehan pengetahuan bahasa bagi penutur natif dan bukan natif. Keharusan untuk peka kepada dua golongan pelajar ini telah ditegaskan oleh Lee Kok Cheong (1983:15), iaitu berdasarkan kepada pengalaman merancang dan melaksanakan program pendidikan bahasa Inggeris di Singapura. Menurutnya:

First of all, we have to be quite clear whether we are teaching English as a first language, as a second language, or as a foreign language to our students. Then we have to consider the level of instruction – pre-primary, primary, secondary or tertiary. The strategies adopted should, pedagogically speaking, be appropriate to each “language” and each “level”.

Secara umum, bahasa pertama atau sering juga disebut sebagai bahasa ibunda mula dikuasai oleh seseorang kanak-kanak pada lingkungan usia 18 bulan, dan proses penguasaan pengetahuan bahasa pertama ini biasanya mencapai tahap penguasaan yang agak sempurna apabila seseorang kanak-kanak menjangkau usia 5 tahun (Cook 2007; Hornstein & Lightfoot 1987). Dengan kata lain, apabila mencapai usia 5 tahun, biasanya seseorang kanak-kanak sudah petah berbahasa dalam bahasa ibundanya. Faktor etnik merupakan faktor yang harus dipentingkan semasa kita merancang atau melaksanakan sesuatu program pendidikan bahasa.

Perbezaan bangsa seringkali mewujudkan perbezaan bahasa (Asmah 1987). Bangsa yang berbeza mempunyai bahasa ibunda yang berbeza, dan seringkali juga mempunyai bahasa kedua yang berbeza. Sebagai contoh, orang Cina di Malaysia memiliki salah satu dialek bahasa Cina sebagai bahasa pertama, dan bahasa Melayu atau/dan bahasa Inggeris atau bahasa-bahasa lain sebagai bahasa kedua. Bagi orang Melayu pula, secara umumnya mereka menuturkan bahasa Melayu sebagai bahasa pertama mereka, dan bahasa Inggeris atau bahasa-bahasa lain sebagai bahasa kedua. Semasa membincangkan aspek ini, Asmah (1987:115) mengatakan, “Setiap bahasa mempunyai ‘weltanschauung’ yang tersendiri yang

menyebabkan para penuturnya melihat sesuatu fenomena yang serupa, sama ada fenomena deria atau bukan deria dengan cara yang berbeza daripada penutur bahasa-bahasa yang lain". Pandangan Asmah ini disokong oleh Syed Muhammad Naguib (1990:39) yang mengandaikan bahawa bahasa yang dimiliki sentiasa memandu atau mengawal seseorang penutur dalam membuat andaian dan pentafsiran tentang pelbagai perkara yang ditemui atau dihadapinya dalam kehidupan harian. Menurutnya:

Ahli ilmu bahasa yang benar-benar mendalam tilikannya terhadap falsafah bahasa, seperti Humboldt dan Cassirer dan lain-lain lagi, sedia maklum bahawa sifat sesuatu bahasa itu merupakan rencana pandangan terhadap alam semesta, yang masing-masing mentafsirkan hakikat pengalaman dan keadaan sekeliling menerusi tapisan bahasa itu.

Berdasarkan senario di atas, apabila orang Melayu dan Cina mengikuti sesuatu program pendidikan bahasa Melayu, status mereka harus dibezakan secara jelas. Sesuatu program pendidikan bahasa tidak mungkin mencapai tahap kebitaraannya jika sekiranya pemboleh ubah etnik tidak diambil kira (Palmer 1968). Dengan kata lain, program yang berjaya ialah program yang mengambil kira perbezaan etnik ini.

Pengetahuan tentang sesuatu bahasa kedua boleh diperolehi melalui usaha secara sendiri-sendiri atau melalui maklumat yang diperolehi daripada mereka yang mempunyai pemahaman yang cukup tentang bahasa tersebut. Tentang hal ini, Steinberg (terj. Azhar 1990:238) mengatakan, "Dalam pembelajaran bahasa kedua, rumus boleh diperolehi melalui satu daripada dua cara, melalui aruhan atau penjelasan". Kenyataan ini bermaksud, pengetahuan tentang sesuatu bahasa boleh diperolehi melalui dua cara, pertama melalui proses pembelajaran secara formal di dalam kelas, dan/atau cara kedua ialah melalui proses pergaulan sosial iaitu proses pembelajaran secara tidak formal.

Dengan kata lain, sesuatu proses penguasaan pengetahuan bahasa boleh diperolehi melalui dua cara, pembelajaran formal di dalam kelas dan melalui pergaulan sosial dalam persekitaran situasi tidak formal. Knutzen & Kennedy (2012) mengatakan bahawa persekitaran sosial amat penting dalam proses pendidikan bahasa, dan persekitaran sosial ini boleh juga diwujudkan secara maya melalui kaedah dan teknik pembelajaran bahasa berbantuan computer (CALL- computer assisted language learning).

Jelas kepada kita bahawa konteks sosial memainkan peranan yang penting dalam proses penguasaan pengetahuan bahasa. Abdullah (1988:269) mengatakan, "Pengajaran dan pembelajaran mana-mana bahasa kedua itu, hendaklah dilakukan dalam konteks kebudayaan dan sosial yang hidup". Pandangan oleh Abdullah ini juga membayangkan bahawa penutur bahasa kedua juga perlu mengetahui aspek-aspek yang berkaitan kecekapan berbahasa sesuatu bahasa yang hendak dipelajarinya, dan dalam hal ini mereka memerlukan persekitaran bahasa yang sesuai untuk membolehkan mereka menguasai aspek kecekapan berbahasa atau kecekapan pragmatik dengan mudah dan berkesan. Raminah (dlm. Azman 1986:172) menerangkan apa yang berlaku dalam program pendidikan bahasa Melayu di Malaysia. Menurutnya:

Bagi BM, kesilapan-kesilapan yang dibuat oleh penutur jati selain daripada jenis-jenis kesilapan yang disebut di atas ialah kesilapan yang bersebab dari 'transfer of learning' atau 'language transfer' di mana, kalau dalam keadaan pembelajaran B2, B1 mempengaruhi B2 tetapi dalam keadaan ini, hal yang sebaliknya berlaku.

Kenyataan oleh Raminah membayangkan bahawa pengaruh persekitaran boleh bertimbal balik, iaitu penutur bahasa pertama mempengaruhi penutur bahasa kedua, dan penutur bahasa kedua mempengaruhi penutur bahasa pertama.

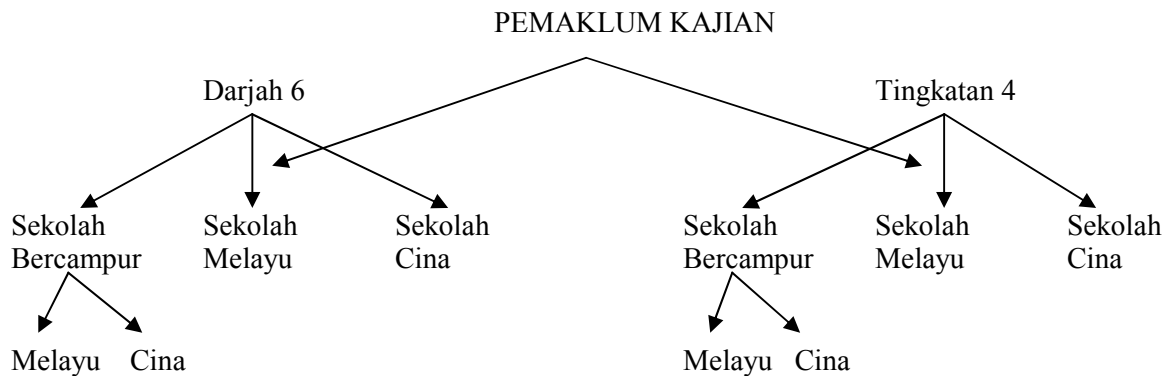
Metodologi

Kajian ini dilakukan untuk melihat pengaruh etnik dan persekitaran sekolah terhadap tahap penguasaan bahasa Melayu dalam kalangan penutur. Pemaklum kajian terdiri daripada pelajar sekolah rendah darjah 6 dan pelajar sekolah menengah tingkatan 4. Pelajar-pelajar sekolah dipilih kerana mereka merupakan golongan masyarakat yang menerima kesan secara langsung daripada setiap program pendidikan bahasa Melayu yang dilaksanakan oleh Kementerian Pelajaran Malaysia. Untuk mendapatkan data secukupnya

bagi mendapatkan gambaran tentang pengaruh pemboleh ubah etnik dan persekitaran sekolah terhadap tahap penguasaan bahasa Melayu, lapan kategori pemaklum telah dipilih iaitu:

- i) Pelajar Melayu darjah 6 dari sekolah bercampur.
- ii) Pelajar Melayu tingkatan 4 dari sekolah bercampur.
- iii) Pelajar Cina darjah 6 dari sekolah bercampur.
- iv) Pelajar Cina tingkatan 4 dari sekolah bercampur.
- v) Pelajar Melayu darjah 6 dari sekolah Melayu.
- vi) Pelajar Melayu tingkatan 4 dari sekolah Melayu.
- vii) Pelajar Cina darjah 6 dari sekolah Cina.
- viii) Pelajar Cina tingkatan 4 dari sekolah Cina.

Pengategorian pemaklum dapat dilihat dengan lebih jelas dalam Rajah 1 di bawah.

Rajah 1. Pembahagian pemaklum kajian lapangan

Untuk mendapatkan data yang mencukupi, sebuah borang soal selidik telah dibentuk dan diedarkan kepada para pemaklum. Borang soal selidik terdiri daripada tiga bahagian, iaitu Bahagian A adalah untuk mendapatkan data demografi para pemaklum, Bahagian B untuk menguji tahap penguasaan pengetahuan, dan Bahagian C untuk menguji tahap penguasaan pengetahuan kecekapan berbahasa. Borang soal selidik telah ditadbirkan kepada semua pemaklum yang terlibat. Semua borang soal selidik yang telah siap ditadbir telah diperiksa dan diberi markah. Semua skor akan dimasukkan ke dalam sistem SPSS. Kaedah penganalisan SPSS yang dipilih ialah Ujian t. Ujian t merupakan kaedah penganalisan statistik yang paling sesuai apabila tujuan kita melakukan penganalisan adalah untuk memastikan sama ada perbezaan pencapaian bagi kumpulan yang berbeza-beza adalah signifikan atau tidak.

Dalam kajian ini, konsep kesahan psikologi digunakan sebagai kerangka penghuraian. Konsep kesahan psikologi merupakan satu konsep yang mengandaikan bahawa penghuraian yang dikemukakan untuk menghuraikan sesuatu hal seharusnya menepati dengan apa yang sebenarnya berlaku. Dengan kata lain, sesuatu penghuraian tidak seharusnya dilakukan secara mengagak-agak tanpa disokong oleh fakta dan data. Penghuraian yang dikemukakan seharusnya menjelaskan dengan tepat apa yang sebenarnya berlaku, iaitu huraian tentang lakuan fizikal beserta dengan proses mental yang terlibat. Kesahan psikologi ialah *sine qua non* dalam merancang dan melaksana program pendidikan bahasa Melayu di Malaysia. *Sine qua non* ialah frasa yang berasal daripada bahasa Perancis yang bermaksud, sesuatu yang menjadi syarat utama dan perlu ada, dan kalau ia tiada, perkara yang dirancang dan dilaksana tidak akan mencapai kejayaan. Syarat utama di sini bermaksud, sesuatu yang wajib ada dan tidak boleh dikesampingkan. Konsep ini harus dihayati sepenuhnya semasa kita merancang dan melaksana program pendidikan bahasa Melayu.

Jika sekiranya konsep kesahan psikologi ini merujuk kepada nahu atau tatabahasa yang tertentu, huraian yang dikemukakan oleh nahu tersebut akan dianggap memenuhi kriteria kesahan psikologi, sekiranya pemerian yang dikemukakan oleh nahu tersebut sejajar dengan proses kognitif yang berlaku dalam akal budi para pengguna bahasa apabila mereka menggunakan bahasa tersebut, sama ada dalam

proses pemahaman input atau penghasilan output. Semasa membincangkan konsep kesahan psikologi, Steinberg (terj. Azhar 1990:89) berkata:

Kebanyakan ahli linguistik bersetuju dengan pendapat Chomsky bahawa gunanya nahu ialah memeri pengetahuan bahasa yang ada pada penutur (Chomsky 1965). Gunanya nahu seperti ini, dan ini penting diingat, berlainan daripada gunanya nahu untuk memeri bahasa. Memeri pengetahuan seseorang adalah kerja psikologis.

Dapatan kajian

Bahagian ini dibahagikan kepada dua bahagian. Bahagian pertama menjawab objektif kajian yang pertama, iaitu menganalisis pengaruh etnik terhadap tahap penguasaan bahasa Melayu para pelajar Melayu dan Cina sekolah rendah dan menengah. Bahagian kedua menganalisis pengaruh persekitaran sekolah terhadap tahap penguasaan bahasa Melayu para pelajar sekolah rendah dan menengah.

Pengaruh etnik terhadap tahap penguasaan Bahasa Melayu para pelajar Melayu dan Cina

Berdasarkan pandangan-pandangan yang dikemukakan dalam kajian pustaka dan juga data dari kajian lapangan menunjukkan bahawa penutur bahasa pertama dan penutur bahasa kedua merupakan dua golongan penutur yang berbeza. Penutur bahasa pertama menguasai pengetahuan bahasa mereka sejak kecil dan dalam persekitaran semula jadi, manakala bagi penutur bahasa kedua pula, biasanya mereka menguasai pengetahuan bahasa kedua mereka menerusi proses pendidikan yang bersifat formal. Dapatlah kita rumuskan bahawa program pendidikan bahasa Melayu dipengaruhi dengan jelas atau secara signifikan oleh pemboleh ubah etnik. Kedua-dua golongan pelajar ini mempunyai tahap penguasaan bahasa Melayu yang berbeza secara signifikan. Perbezaan ini dapat dilihat dengan jelas di peringkat sekolah rendah dan menengah. Data dalam Jadual 1 memperlihatkan hakikat tahap penguasaan ini.

Jadual 1. Perbandingan skor bagi pengetahuan nahu dan kecekapan berbahasa di antara Pelajar Melayu dengan Pelajar Cina

Kumpulan Pelajar	Nahu Bahasa Melayu	Kecekapan Berbahasa Melayu
Pelajar Melayu Sekolah Rendah Kebangsaan	77.19%	53.87%
Pelajar Cina Sekolah Rendah Cina	74.52%	47.88%
Pelajar Melayu Sekolah Menengah Kebangsaan	83.02%	72.05%
Pelajar Cina Sekolah Menengah Cina	81.28%	58.27%

Kedua-dua golongan pelajar ini, iaitu Melayu dan Cina menguasai pengetahuan bahasa Melayu pada masa dan dengan cara yang berbeza. Perbezaan-perbezaan ini harus difahami oleh para perancang dan pelaksana program pendidikan bahasa Melayu. Bahasa Melayu sebagai bahasa pertama telah dikuasai dengan baik sejak kecil dalam persekitaran keluarga. Bahasa Melayu sebagai bahasa kedua pula biasanya dikuasai menerusi proses pembelajaran formal. Jadual 2 di bawah memperlihatkan secara keseluruhan hakikat perbezaan tahap penguasaan bahasa Melayu dalam kalangan kedua-dua golongan pelajar.

Jadual 2. Perbandingan tahap penguasaan Bahasa Melayu para pelajar Melayu dan Cina secara keseluruhan

Min Skor Pelajar Melayu	Min Skor Pelajar Cina	Perbezaan Min	Kebarangkalian	Keputusan Ujian t
70.87	67.00	3.87	0.004	Perbezaan adalah signifikan

Kebarangkalian yang diperolehi daripada Ujian t dengan nilai 0.004 adalah lebih kecil daripada nilai aras kesignifikan iaitu 0.05. Dengan demikian, keputusan ujian statistik membuktikan bahawa terdapat perbezaan yang signifikan di antara tahap penguasaan bahasa Melayu para pelajar Melayu dengan tahap penguasaan pengetahuan bahasa Melayu para pelajar Cina. Dapatan di atas terhasil apabila data dianalisis secara keseluruhan, iaitu pengetahuan bahasa Melayu dilihat secara menyeluruh. Jika dianalisis secara terpisah, iaitu melihat tahap penguasaan pengetahuan nahu dan kecekapan berbahasa Melayu secara terpisah, keputusan yang agak berbeza akan kelihatan. Gambaran ini dapat dilihat dalam Jadual 3.

Jadual 3. Perbandingan tahap penguasaan pengetahuan nahu Bahasa Melayu di antara pelajar Melayu dengan pelajar Cina

Min Skor Pelajar Melayu	Min Skor Pelajar Cina	Perbezaan Min	Kebarangkalian	Keputusan Ujian t
76.99	76.85	0.14	0.913	Perbezaan tidak signifikan

Kebarangkalian yang diperolehi daripada Ujian t ialah 0.913, dan nilai ini adalah lebih besar daripada aras kesignifikan iaitu 0.05. Keputusan ujian statistik membuktikan bahawa tidak terdapat perbezaan pencapaian yang signifikan di antara skor bahagian nahu para pelajar Melayu dengan skor bahagian nahu para pelajar Cina. Jadual 4 memperlihatkan dapatan kajian untuk skor bahagian kecekapan berbahasa.

Jadual 4. Perbandingan tahap penguasaan pengetahuan kecekapan berbahasa Melayu di antara pelajar Melayu dengan pelajar Cina

Min Skor Pelajar Melayu	Min Skor Pelajar Cina	Perbezaan Min	Kebarangkalian	Keputusan Ujian t
60.44	50.41	10.03	0.00	Perbezaan adalah signifikan

Kebarangkalian yang diperolehi daripada Ujian t ialah 0.000, dan nilai ini adalah jelas lebih besar daripada aras kesignifikan iaitu 0.05. Keputusan ujian statistik membuktikan secara jelas bahawa terdapat perbezaan pencapaian yang signifikan di antara skor tahap penguasaan pengetahuan kecekapan berbahasa Melayu para pelajar Melayu dengan skor tahap penguasaan pengetahuan kecekapan berbahasa Melayu para pelajar Cina.

Dapatan kajian memperlihatkan kepada kita bahawa terdapat perbezaan yang jelas dalam tahap penguasaan pengetahuan bahasa Melayu di antara pelajar Melayu dengan Cina. Penganalisisan secara lebih mendalam mendapati perbezaan ini adalah disebabkan oleh perbezaan dalam aspek kecekapan berbahasa. Walaupun, pengetahuan nahu turut berbeza, tetapi perbezaannya adalah kecil dan ujian t membuktikan perbezaan ini adalah tidak signifikan.

Pengaruh persekitaran sekolah terhadap tahap penguasaan Bahasa Melayu para pelajar

Para perancang dan pelaksana program pendidikan Bahasa harus sedar bahawa persekitaran pengajaran dan pembelajaran bukan sahaja boleh memberikan kesan positif, iaitu meningkatkan prestasi penguasaan sesuatu bahasa, tetapi ia juga boleh memberikan kesan negatif terhadap sesuatu proses pendidikan bahasa.

Kesan negatif yang dimaksudkan ialah para penutur natif sesuatu bahasa boleh juga terpengaruh dengan pertuturan yang dihasilkan oleh mereka yang baharu mempelajari bahasa tersebut, iaitu mereka yang mempelajarinya sebagai bahasa kedua. Lantaran itu, penutur natif yang terpengaruh akan melakukan juga kesilapan yang dibuat oleh para penutur yang mempelajari bahasa itu sebagai bahasa kedua. Dapatan kajian dalam Jadual 5 menggambarkan pengaruh pemboleh ubah persekitaran sekolah terhadap tahap penguasaan pengetahuan bahasa para pelajar.

Jadual 5. Pengaruh persekitaran sekolah terhadap tahap penguasaan pengetahuan Bahasa Melayu para pelajar Melayu

Min Skor Sekolah Tidak Bercampur	Min Skor Sekolah Bercampur	Perbezaan Min	Kebarangkalian	Keputusan Ujian t
68.45	64.52	3.93	0.048	Perbezaan adalah signifikan

Keputusan ujian statistik menunjukkan terdapat perbezaan pencapaian yang signifikan di antara pelajar Melayu dari sekolah tidak bercampur dengan pelajar Melayu dari sekolah bercampur. Perbandingan min mendapati pencapaian pelajar Melayu dari sekolah tidak bercampur adalah lebih baik daripada pencapaian pelajar Melayu dari sekolah bercampur. Dapatan kajian ini membuktikan kepada kita bahawa terdapat pengaruh yang negatif terhadap pencapaian pelajar Melayu yang belajar di sekolah bercampur. Bagi para pelajar bukan Melayu pula persekitaran sekolah jelas tidak memberi pengaruh yang signifikan terhadap tahap penguasaan pengetahuan bahasa Melayu mereka. Jadual 6 menggambarkan keadaan ini.

Jadual 6. Pengaruh persekitaran sekolah terhadap tahap penguasaan pengetahuan Bahasa Melayu para pelajar Cina

Min Skor Sekolah Tidak Bercampur	Min Skor Sekolah Bercampur	Perbezaan Min	Kebarangkalian	Keputusan Ujian t
67.61	66.35	1.26	0.404	Perbezaan adalah tidak signifikan

Jadual 6 memperlihatkan kepada kita bahawa ujian statistik membuktikan tidak wujud perbezaan pencapaian yang signifikan di antara pelajar Cina yang belajar di sekolah jenis kebangsaan Cina dengan pelajar Cina yang belajar di sekolah kebangsaan. Perbezaan min antara kedua-dua golongan pelajar adalah hanya 1.26%, dan ujian t membuktikan perbezaan ini adalah tidak signifikan. Dapatan ini menunjukkan kepada kita, bagi para pelajar bukan Melayu sumber penguasaan pengetahuan bahasa Melayu yang terpenting adalah proses pendidikan formal di dalam bilik darjah. Persekitaran sekolah kurang memainkan peranan. Oleh yang demikian, program pendidikan bahasa yang berkesan atau yang bitara ialah program yang dapat memanfaatkan persekitaran untuk memangkin proses penguasaan pengetahuan bahasa, dan pengaruh negatif daripada persekitaran dihindarkan atau diminimalkan.

Perbincangan

Bahasa ibunda atau bahasa pertama mempunyai peranan yang penting dalam pembentukan 'weltanschauung' atau pandang dunia bangsa yang memilikinya. Atas sebab ini jugalah, setiap bangsa mempunyai pandang dunia dan sistem nilai yang tersendiri, dan ia berlainan dalam aspek-aspek yang tertentu dengan sistem nilai bangsa-bangsa lain. Pandangan dan dapatan kajian yang dikemukakan dalam bahagian di atas secara jelas membayangkan kepada kita bahawa program pendidikan bahasa yang bitara atau berkesan ialah program yang mengajar bahasa secara utuh dan menyeluruh, terutamanya jika yang dipelajari itu bahasa yang berstatus sebagai bahasa kedua. Dengan demikian, jika seseorang itu

mempelajari bahasa Melayu sebagai bahasa kedua, bermakna dia juga terpaksa mempelajari suatu budaya berbahasa yang baru, bukan setakat kosa kata dan sistem nahu bahasa Melayu sahaja.

Fungsi proses pengajaran bahasa mungkin berbeza bagi penutur bahasa pertama dan bahasa kedua. Bagi para penutur bahasa pertama, fungsi pengajaran mungkin lebih kepada menukar pengetahuan berbentuk tasit yang sedia ada kepada bentuk pengetahuan yang bersifat eksplisit. Pengetahuan tasit adalah jenis-jenis pengetahuan atau kemahiran yang dimiliki oleh seseorang tetapi pengetahuan atau kemahiran itu tidak dapat dihuraikan peringkat demi peringkat atau bahagian demi bahagian. Pengetahuan eksplisit pula ialah bentuk pengetahuan yang dimiliki oleh seseorang yang boleh dihuraikan bahagian demi bahagian atau peringkat demi peringkat (Foss & Hakes 1978)

Bagi para penutur bahasa kedua, pendidikan bahasa berfungsi untuk mengajari pengetahuan bahasa seperti mengajari pengetahuan lain, iaitu pengetahuan yang belum diketahui. Pelajar bahasa kedua mungkin terpaksa mempelajari sesuatu bahasa kedua daripada peringkat yang paling asas. Sebagai rumusan dapatlah kita mengatakan bahawa bangsa merupakan pemboleh ubah yang penting dalam merancang dan melaksana sesuatu program pendidikan bahasa. Penutur bahasa pertama dan bahasa kedua seharusnya dibezakan apabila mereka mengikuti sesuatu program pendidikan bahasa. Dengan demikian, program pendidikan bahasa Melayu yang berkesan ialah program yang dapat memenuhi tuntutan kedua-dua golongan pelajar, iaitu yang mempelajari bahasa Melayu sebagai bahasa pertama dan yang mempelajari bahasa Melayu sebagai bahasa kedua.

Kenyataan dan perbincangan dalam bahagian di atas jelas membayangkan kepada kita bahawa konsep kesahan psikologi harus diterapkan dalam proses pendidikan bahasa Melayu di Malaysia. Ini bermaksud, pengetahuan bahasa yang diajar seharusnya pengetahuan yang sebenarnya diperlukan oleh para pengguna bahasa, iaitu pengetahuan yang akan memungkinkan mereka menggunakan unsur-unsur yang terkandung dalam sesuatu bahasa secara betul dan berkesan. Dengan kata lain, akal budi pengguna bahasa telah dibekalkan dengan pengetahuan bahasa yang bersifat utuh secara berpadu.

Jika sekiranya, apa yang diajarkan adalah sejajar dengan apa yang diperlukan oleh para pengguna bahasa semasa menggunakan bahasa, maka program pengajaran bahasa itu dikatakan sejajar dengan konsep kesahan psikologi, iaitu mereka diajar apa yang sebenarnya diperlukan oleh para pengguna bahasa untuk membolehkan mereka menggunakan bahasa dengan baik dan berkesan. Dengan kata lain, program yang berkesan ialah program yang akan membolehkan seseorang pengguna bahasa menggunakan bahasa secara gramatis, dan pada masa yang sama wajar dan sejajar dengan keperihalan keadaan.

Dalam sesuatu program pendidikan bahasa yang baik, cara berbahasa atau kecekapan berbahasa harus diberikan penekanan yang seimbang dengan pengetahuan nahu. Program pendidikan bahasa yang memfokus pada satu aspek yang tertentu sahaja dianggap tidak menepati konsep kesahan psikologi. Program yang sebegini tidak dapat melengkapkan akal budi para pelajar atau pengguna bahasa dengan pengetahuan bahasa yang seimbang. Pengetahuan yang tidak seimbang akan melahirkan para pengguna bahasa yang pincang, iaitu para pengguna yang tidak bitara dalam berbahasa. Aspek nahu atau rumus-rumus tatabahasa sesuatu bahasa kedua mungkin boleh dikuasai dengan agak mudah melalui proses pembelajaran di bilik-bilik darjah atau secara aruhan, tetapi aspek kecekapan berbahasa biasanya memerlukan persekitaran sosial dan kebudayaan yang sesuai untuk membolehkan aspek ini dikuasai dengan lebih mudah dan berkesan. Pengguna bahasa yang berwibawa ialah pengguna yang dapat menggunakan bahasa secara wajar dan santun bersesuaian dengan keperihalan pengguna dan konteks penggunaan bahasa (Zulkifley & Naidatul, 2013).

Pengguna bahasa akan menggunakan bahasa secara kreatif, dan seringkali juga bersifat manipulatif, iaitu output bahasa yang dihasilkan akan disesuaikan dengan kehendak atau tuntutan semasa berkomunikasi dalam keperihalan keadaan yang berlainan. Dengan demikian, pengajaran bahasa yang bitara ialah program yang menepati dengan kehendak konsep kesahan psikologi, iaitu program yang membentuk sifat kreatif dan manipulatif para pengguna bahasa. Mereka dapat menggunakan bahasa dengan berkesan untuk memenuhi pelbagai tuntutan proses komunikasi.

Kesimpulan

Seseorang pelajar tidak dapat mempelajari sesuatu bahasa sepenuhnya dengan hanya berpandukan sesebuah kamus yang mengandungi senarai kosa kata, dan sesebuah buku nahu. Dengan hanya menghafal senarai kosa kata dan rumus-rumus nahu, seseorang pelajar belum lagi dapat menjadi seorang pengguna bahasa yang berkesan. Pengetahuan yang sebegini tidak akan membolehkan seseorang pelajar bahasa menguasai kecekapan atau kemahiran berbahasa. Tingkah laku bahasa, sama ada dalam proses pemahaman input atau penghasilan output memerlukan pengetahuan yang melebihi daripada pengetahuan nahu dan kosa kata. Menghafal senarai kosa kata dan rumus-rumus nahu merupakan sebahagian sahaja daripada proses mempelajari sesuatu bahasa.

Pengetahuan bahasa harus diajar dan dipelajari secara utuh atau menyeluruh. Kedua-dua komponen pengetahuan bahasa, iaitu aspek nahu dan kecekapan berbahasa harus diberikan penumpuan yang seimbang. Di samping itu, kita juga harus peka kepada kepentingan pemboleh ubah etnik. Penutur bahasa pertama dan bahasa kedua seharusnya dibezakan apabila mereka mengikuti program pendidikan bahasa Melayu. Penutur bahasa pertama dan bahasa kedua yang mempunyai pengetahuan bahasa Melayu yang seimbang akan menjadi pengguna bahasa yang fasih, petah dan 'tahu bahasa'.

Pengguna yang 'tahu bahasa' merupakan pengguna bahasa yang dapat menggunakan bahasa untuk memenuhi pelbagai hajatnya, dan pada masa yang sama, pendengar/penerima akan merasa selesa untuk berinteraksi dengannya. Untuk membolehkan ini dilakukan, seseorang pengguna bahasa perlu menguasai sesuatu bahasa secara utuh dan menyeluruh. Ini juga bermakna bahawa program pendidikan bahasa Melayu seharusnya bersifat gestalt.

Rujukan

- Abdullah Hassan (1988) *Linguistik am untuk guru Bahasa Malaysia*. Cetakan ke-8. Fajar Bakti Sdn. Berhad., Petaling Jaya.
- Ambridge B, Lieven E (2011) *Child language acquisition*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Asmah Hj. Omar (1987) *Malay in its sociocultural context*. Dewan Bahasa dan Pustaka, Kuala Lumpur.
- Azman Wan Chik (ed) (1986) *Trend-trend baru dalam bidang pendidikan bahasa*. Dewan Bahasa dan Pustaka, Kuala Lumpur.
- Botha R (1989) *Challenging Chomsky: The generative garden game*. Basil Blackwell, Inc., Massachusetts.
- Brown D (2006) *Principles of language learning and teaching. Edisi kelima*. Pearson Education Inc., New York.
- Chomsky N (1965) *Aspects of the theory of syntax*. Massachusetts Institute of Technology Press, Massachusetts.
- Cook V (2007) *Chomsky's universal grammar: An introduction*. Basil Blackwell Publishing, Hong Kong.
- Elliot AJ (1987) *Child language*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Foss D, Hakes D (1978) *Psycholinguistics: An introduction to the psychology of language*. Prentice Hall, Englewood Cliff, NJ.
- Garnham A (1985) *Psycholinguistics: Central topics*. Methuen, London.
- Hornstein N, Lightfoot D (1981) *Explanation in linguistics: The logical problem of language acquisition*. Longman Group Limited, New York.
- Knutzen B, Kennedy D (2012) The global classroom project: learning a second language in a virtual environment. *The Electronic Journal of e-Learning* 10 (1), 90-106.
- Lee Kok Cheong (1983) *Language and language education*. Singapore University Press, Singapore.
- Lightbown P (2000) Anniversary article classroom SLA research and second language teaching. *Applied Linguistics* 21 (4), 431-462.
- Palmer HE (1968) *The scientific study and teaching of language*. Oxford University Press, London.

- Steinberg DD (1990) *Psikolinguistik: Bahasa, akal budi dan dunia*. Terj. Azhar M. Simin. Dewan Bahasa dan Pustaka, Kuala Lumpur.
- Syed Mohd. Naguib (1990) *Islam dalam sejarah dan kebudayaan Melayu*. Angkatan Belia Islam Malaysia (ABIM), Petaling Jaya.
- Zulkifley Hamid, Naidatul Zamrizam Abu (2013) Memupuk perpaduan di Malaysia – Santun bahasa dalam kalangan murid pelbagai etnik dari aspek penggunaan ganti nama diri. *Geografia Malaysian Journal of Society and Space* 9 (4), 86-98.